

4. Іваницька М. Л. Місце особистості перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах: [стаття] / М. Іваницька. // Наукові записки. Серія "Філологічна". – Вип. 25. – Острого, 2012. – С. 31-33. – (Режим доступу) [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Nznuoa/fil/2012\\_25/index.html](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nznuoa/fil/2012_25/index.html)
5. Іваницька М. Л. "Своє" та "чуже" у теорії перекладу та структурі мовної особистості перекладача: [стаття] / М. Іваницька. – [Електронний ресурс]. – (Режим доступу) <http://zavantag.com/docs/2053/index-14667-1.html>
6. Науменко А. М. Складові індивідуального стилю перекладача: [стаття] / А. Науменко // Новітня філологія. – М., 2009. – № 13 (33). – С. 141-153. – (Режим доступу) [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_Gum/Nevfil/2010\\_13/13-16.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nevfil/2010_13/13-16.pdf)
7. Науменко А. М. Складові індивідуального стилю перекладача як чинник, руйнуючий оригінал: [стаття] / А. Науменко // Наукові записки. Філологічні науки. – Вип. 87 (1). – 12 с. – (Режим доступу) [http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc\\_gum/Nz/89\\_1/statti/06.pdf](http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nz/89_1/statti/06.pdf)
8. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (основи лінгвопоетики): [навч. посібник] / А. М. Науменко. – Вінниця: Нова Книга, 2005. – 416 с.

**Шум О. В. Особенности трансляции идиостиля и стиля переводчика (на примере романов В. Барки, О. Гончара и И. Багряного).**

*В данной статье рассматриваются особенности воспроизведения авторских черт при переводе, способы их сохранения и непосредственно индивидуальный стиль переводчика. Анализируется влияние переводчика на содержание и восприятие текста читателем. В исследовании приведены наиболее распространенные переводческие трансформации при переводе романов "Желтый князь" В. Барки, "Тигроловы" И. Багряного и "Собор" О. Гончара на немецкий язык.*

**Ключевые слова:** художественный перевод, диаспорная литература, роман, идиостиль, оригинал, перевод, трансформация.

**Shum O. V. Translational features of style's and idiostyle's interpretation of translator (on the translations of novels by V. Barka, O. Honchar and I. Bahrianyi).**

*This article describes the translational features of idiostyle by translation, means of conservation and direct individual style of translator. We analyze the influence of translator on the content and perception of text by readers. The study shows the most common translational transformations in translation of novels "Yellow Prince" by V. Barka, "Tiger trappers" by I. Bahrianyi and "The Cathedral" by O. Honchar into German.*

**Keywords:** literary translation, literature of diaspora, novel, individual style, original, translation, transformation.

**Яковлева К. О.**

**Київський національний лінгвістичний університет**

## **ЗАЙМЕННИКИ ДРУГОЇ ОСОБИ У ПИСЬМОВИХ СВДЧЕННЯХ 1560-1760 РОКІВ: СТАТЕВИЙ, ВІКОВИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПАРАМЕТРИ**

*Стаття присвячена вивченню еволюційних тенденцій у вживанні займенників другої особи у письмових свідченнях 1560-1760 років. На матеріалі мовних корпусів англійської мови крізь призму соціолінгвістичних та прагматичних факторів виявлено особливості узусу займенників другої особи ранньонівоанглійської мови. Розглянуто детермінанти, які кондиціювали вживання форм займенника другої особи у письмових свідченнях. Окреслено типові та дивергентні тенденції у виборі форми займенника другої особи залежно від статі, віку та соціального статусу мовця та адресата.*

**Ключові слова:** займенники другої особи, ранньонівоанглійська мова, статевиий параметр, віковий параметр, соціальний параметр.

На сучасному етапі еволюції англійської мови спостерігається відсутність опозиції числа в особових займенників другої особи. Однак ще в давньо- та

середньоанглійський період ця опозиція активно функціонувала. Впродовж усього ранньоновоанглійського періоду форма *you* поступово витісняла форму *thou* з повсякденного вжитку. В результаті, в сучасній англійській останній займенник зберігся лише в північно-східних та північно-західних діалектах, повністю поступившись місцем формі *you* у нормативній мові [12, с. 145].

Згадані мовні зміни не відбувалися хаотично, а були обумовлені сукупністю і взаємодією прагматичних та соціолінгвістичних факторів. Серед останніх тут слід згадати стать, вік та соціальний статус мовця та адресата. **Актуальність** дослідження визначається потребою у використанні інтегрального підходу до дослідження займенників другої особи, особливостей їх розвитку та функціонування з огляду на статевий, віковий та соціальний параметри. **Мета** статті – на матеріалі корпусу англійських діалогів розкрити суть і значення факторів статі, віку та соціального статусу для визначення співвідношення й особливостей вживання займенників другої особи однини в англійській мові.

У контексті різних типів дискурсу частота вживання особового займенника *thou* поступово зменшувалася в період із 1560 по 1760 роки. Однак, на відміну від драматичних творів і судових процесів, де *you* виявляє чітку тенденцію до витіснення *thou*, у письмових свідченнях свідків цього часу спостерігається значно вища частота вживання останньої форми, що можна пояснити як дещо більш неформальним характером текстів, так і їх емоційною забарвленістю, оскільки нерідко описувалися стосунки між близькими людьми (найчастіше родичами чи сусідами) [8, с. 115-127]. Важливе значення має також географічний фактор, пояснюючи відносно високу частоту вживання особового займенника *thou* упродовж досліджуваного періоду.

Щодо проблеми статевого параметру у виборі особового займенника другої особи, нам слід диференціювати три випадки:

- 1) загальне, гендерно немарковане вживання форм *thou* та *you* обома статями;
- 2) гендерно марковане вживання форм *thou* та *you* для позначення представників протилежної статі;
- 3) гендерно марковане вживання форм *thou* та *you* для позначення представників своєї статі.

Дослідження Тері Вокера 2000, а пізніше 2003 років засвідчують, що у першому випадку форма *you* використовувалася частіше за форму *thou* (у 52% випадків жінками та в 59 % випадків чоловіками) [12, с. 76-77].

У гендерно маркованому вживанні особових займенників *thou* та *you* для позначення представників протилежної статі чітко простежується тенденція до більш частого вживання жінками форми *you*, тоді як чоловіки надавали перевагу формі *thou* [9, 35]. Саме гендерна нерівність значною мірою кондиціонувала узус *thou* та *you*. Нижча статева позиція жінок виявлялася у вживанні форми *you* при зверненні до чоловіків. У свою чергу, чоловіки проявляли своє гендерне верховенство, звертаючись до жінок за допомогою форми *thou*. Цю тенденцію чітко прослідковуємо в обміні репліками між чоловіком та жінкою з архіву *Child-Marriages, Divorces, and Ratifications etc. in the Diocese of Chester*:

(1) *Man: I will marry the.*

*Woman: I will marry you. /Corpus of English Dialogues/*

Ця ж тенденція спостерігається і в гендерно маркованому вживанні форм *thou* та *you* для позначення представників своєї статі: жінки схильні звертатися до інших жінок займенником *thou*, тоді як чоловіки у спілкуванні з іншими чоловіками надають перевагу формі *you*. Ось зразок сварки між двома представницями соціальних низів із архіву *A True and Impartial Relation of the Informations against Three Witches*:

(2) *And further saith, That she did hear the said Mary Trembles to say unto the said Susanna Edwards; O thou Rogue, I will now confess all: For 'tis thou that hast made me to be a Witch, and thou art one thy self and my Conscience must swear it.*

*Unto which the said Susanna replied unto the said Mary Trembles I did not think that thou wouldest have been such a Rogue to discover it. /Corpus of English Dialogues/*

Щодо вікового параметру, то для зручності дослідження тут постає необхідність виділити три вікових групи: молоді особи; доросле населення; особи старшого віку.

Аналіз письмових свідчень вказує на те, що чим старшим є адресат, тим рідше у звертанні до нього використовується форма *thou*. У процентному відношенні звертання до молодих осіб за допомогою займенника *thou* було зареєстровано у 43% випадків, до дорослого населення – у 35%, а до осіб старшого віку – у 21% [12, с. 90]. Наприклад, у наведеному нижче діалозі між сином та батьком перший звертається до останнього за допомогою форми *you*, тоді як останній адресується до першого за допомогою форми *thou*:

(3) *[...] Father, I am sure I am bewitched by the Chattox, Anne Chattox, and Anne Redferne her daughter, I pray you cause them to bee layed in Lancaster Castle: Whereunto this Examinates Father answered, Thou art a foolish Ladde, it is not so, it is thy miscarriage. /Corpus of English Dialogues/*

Також дослідження демонструють, що люди похилого віку найчастіше із трьох наведених груп вживають форму *thou* (42% на противагу 16% у дорослого населення та 36% у молоді) [13, с. 143]. Ще один приклад звертання пані до своєї молодшої служниці з архіву письмових свідчень *Depositions and Other Ecclesiastical Proceedings from the Courts of Durham*:

(4) *Thou hast brought thyself in troble with this good wife's suster.*

(5) *Thy Mr will not be in troble therwith. /Corpus of English Dialogues/*

Цікаво відмітити, що у другій половині ранньоновоанглійського періоду (а саме в останні 80 років) спостерігаємо у дорослого населення 100%, а в осіб старшого віку – 74% випадків уживання форми *you* при звертанні до молоді [11, с. 123].

Таким чином, логічним є припустити, що особовий займенник другої особи однини *thou* вживався старшими людьми при звертанні до молодших, які, у свою чергу, зверталися до перших за допомогою *you*, що свідчило про їх вищий віковий статус.

Щодо параметру соціального статусу, то тут можемо простежити таку динаміку:

Вживання особового займенника *you* дворянством (78% випадків) та представниками вільних професій (83% випадків) у межах своєї соціальної групи [1, с. 258-260], напр. у діалозі між старшим рицарем та священником з архіву письмових свідчень *Depositions and Other Ecclesiastical Proceedings from the Courts of Durham*:

(6) *[...] his preiste Sir Thomas Keye, syttinge by upon a fourme, did ryse and cam to the forsaid Sr Roberte his mr and said, “Sr, you bid me speak to mastres Brandlinge to take one of the wenches called Jayn;” and Sr Robert said, “Did you speke to hyr?” /Corpus of English Dialogues/*

Використання особового займенника *thou* нетитулованими особами (яких у деяких англословних джерелах ще називають розпливчастим терміном недворянство – англ. *non-gentry*) у 60% випадків у межах їх соціальної групи [3, с. 95], наприклад, у діалозі між двома нетитулованими персонами з архіву письмових свідчень *A True and lust Recorde, of the Information, Examination, and Confession of all the Witches, Taken at S. Oses in the Countie of Essex*:

- (7) [...] *Take heed (said Grace)*  
*Vrsley, thou hast a naughtie name. And to*  
*That Vrsley made answeare, though shee coulde*  
*vnwitche shee coulde not witche. /Corpus of English Dialogues/*

Звертання дворянства до нетитулованих осіб за допомогою форми *thou* (81% випадків) [12, с. 115], наприклад, у діалозі між роздратованим вельможею та його служником із Національного архіву Лондона:

- (8) [...] *Iohn what does thou doe with my woman;*  
*the man Answered not much sr then master pool said*  
*goe they ways & Let her and me talk it over. /Corpus of English Dialogues/*

Звертання представників вільних професій до нетитулованих осіб за допомогою форми *you* майже з тією ж частотою, з якою вона вживається у їх середовищі [12, с. 118]; у наведеному нижче діалозі неодноразово фігурує форма *you*, незважаючи на відчутний відтінок роздратування та зневаги:

- (9) *Iackson then said By God Major you are a Damned scoundred and*  
*that the Major replied why Iackson I am surprized you should*  
*resent it for on my word I meant it in Ioke, but why did you ask*  
*me out and then Complain that you had no sword, that was the*  
*reason I gave you two or three strokes with my Cane but I take you*  
*Iackson to be a Meer puff for you have got a way of Challenging*  
*every acquaintance you have - says that Iackson then say'd it*  
*was a Damn'd lye. /Corpus of English Dialogues/*

Звертання нетитулованими особами до дворянства за допомогою форми *you* [6, с. 25], наприклад, у діалозі з архіву письмових свідчень *A True and lust Recorde, of the Information, Examination, and Confession of all the Witches, Taken at S. Oses in the Countie of Essex*:

- (10) [...] *he talked with Vrsley Kemp alias*  
*Gray, who then tolde him after some demaunds*  
*which hee vsed vnto her, that Ales Hunt and her*  
*mother (the widow Barnes) had bewitched his*  
*daughter, whereof she dyed, saying, that because*  
*they were denied of a peece of Porke at suche*  
*time as they came for it, therefore they were offended with you.*  
*/Corpus of English Dialogues/*

Спираючись на наведені тенденції, можна зробити висновок про закріпленість у свідомості носіїв ранньоніованглійської мови форми *thou* за простолюдом та форми *you* за знаттю. Цікавою динамікою вирізняється, проте, вживання представниками вільних професій особового займенника *you* як у межах своєї соціальної групи, так і для спілкування з особами із нижчим соціальним статусом. Це можна пояснити тим, що цей прошарок представляло значною мірою духовенство. Священнослужителям не належало демонструвати свою вищість у спілкуванні з прихожанами. Окрім цього, клірики займали особливу соціальну нішу, яка детермінувала їх опосередковану участь у житті нижчих прошарків суспільства.

Ще одним дещо алогічним аспектом є вживання особових займенників нетитулованими представниками вищих і нижчих прошарків суспільства. Соціальні низи надають перевагу звертатися до нетитулованих представників вищих прошарків за допомогою форми *you*. Натомість нетитуловані з вищого прошарку частіше обирають форму *thou* у звертанні до соціальних низів. Яскравий приклад такого вживання зустрічаємо в діалозі між благородною дамою та бідняком з архіву *A True and Impartial Relation of the Informations against Three Witches*:

(11) [...] *this Informant was going up the High Street of Biddiford, where this Informant met with Temperance Lloyd of Biddiford aforesaid Widow, and she the said Temperance did then and there fall down on her Knees to this Informant, and wept, (saying) Mrs. Grace, I am glad to see you so strong again. Upon which this Informant said, Why dost thou weep for me? Unto which the said Temperance replied, I weep for Joy to see you so well again, as the said Temperance then pretended. /Corpus of English Dialogues/*

Можлива причина такого дисбалансу полягає у проміжному суспільному становищі нетитулованих осіб із вищого прошарку, які, з одного боку, намагалися наслідувати дворянство, а з іншого підтримували мовні контакти здебільшого з нетитулованими представниками соціальних низів.

Таким чином, результати досліджень ранньоновоанглійського періоду (1560-1760 років) засвідчують поступове, але нерівномірне зменшення випадків уживання особового займенника другої особи однини *thou*. При зіставленні текстів письмових свідчень із текстами драматичних творів та допитів свідків під час судових процесів чітко простежується тенденція до вищої частоти вживання форми *thou*, що, вірогідно, пояснюється неформальною та емоційною сутністю цього типу дискурсу.

Не варто нехтувати тут і регіональною детермінантою, адже чималим є відсоток письмових свідчень, які фіксувалися на північному сході та заході країни. Вживання займенника *thou* у згаданих діалектах завжди характеризувалося своєрідною динамікою, що відбилося також у збереженні цієї форми до нашого часу.

Вивчення тенденцій уживання особових займенників на основі статевого параметру демонструє загалом вищу частоту вживання жінками форми *thou*, тоді як чоловіки надавали перевагу використанню *you*. Цікаво відмітити, що відсоток випадків уживання жінками *thou* на позначення адресатів обох статей значно вищий, ніж у чоловіків. При цьому, однак, визначальним фактором залишається гендерна нерівність, яка полягала у схильності жінок уживати *thou* у спілкуванні між собою та при звертанні до чоловіків, тоді як у чоловіків спостерігаємо аналогічним чином використання *you* у спілкуванні між собою та *thou* при звертанні до жінок.

Особливості вживання особових займенників другої особи однини з точки зору вікового параметру пов'язані із загальною тенденцією застосовувати форму *thou* до людей старшого віку (що, зокрема, яскраво спостерігається на прикладі мовлення осіб похилого віку), тоді як молодий вік адресата чітко асоціювався з використанням займенника *you*.

Соціальний статус як іще одна важлива детермінанта у виборі особового займенника другої особи визначав закріпленість за титулованими представниками форми *you* (як у взаємному звертанні в межах своєї соціальної групи, так і при адресації з боку нетитулованих осіб), а за соціальними низами – аналогічним чином

форми *thou*. Певне порушення цієї динаміки спостерігаємо тільки в особливостях взаємної адресації представників вільних професій та нетитулованих осіб.

На основі всього вищесказаного можна зробити висновок про вищий статус форми *you*, що зрештою зумовило витіснення нею займенника *thou* із повсякденного вжитку.

У майбутньому планується дослідження особливостей уживання форм займенників другої особи у судових процесах та драматичних творах ранньоніовоанглійського періоду. Поступове витіснення з повсякденного ужитку форми *thou* не могло носити випадкового характеру. Це був тривалий, послідовний процес, обумовлений низкою факторів, визначення та аналіз яких на сучасному етапі потребує уточнення та корпусного дослідження.

#### Л і т е р а т у р а :

1. *Brown R.* The pronouns of power and solidarity / R. Brown, A. Gilman // *Style in Language*. – 1960. – P. 253-276.
2. *Hope J.* Second person singular pronouns in records of early modern 'spoken' English / J. Hope // *Neuphilologische Mitteilungen*. – 1993. – Vol. 94. – P. 83-100.
3. *Jucker A.* Thou in the history of English: a case for historical semantics or pragmatics? / A. Jucker // *Words: Structure, Meaning, Function. A Festschrift for Dieter Kastovsky*. – Berlin/New York : Mouton de Gruyter, 2000. – P. 153-163.
4. *Labov W.* *Sociolinguistic Patterns* / W. Labov. – Philadelphia : University of Pennsylvania Press, 1972. – 344 p.
5. *Nevalainen T.* Social Stratification / T. Nevalainen // *Sociolinguistics and Language History: Studies Based on the Corpus of Early English Correspondence*. – Amsterdam/Atlanta: Rodopi, 1996. – Vol. 15. – P. 45-63.
6. *Romaine S.* *Socio-Historical Linguistics: Its Status and Methodology* / S. Romaine. – Cambridge : Cambridge University Press, 1982. – 256 p.
7. *Sharpe J.* *Early Modern England: A Social History 1550-1760* / J. Sharpe. – Auckland : Edward Arnold, 1987. – 287 p.
8. *Shoemaker R.* *Gender in English Society, 1650-1850: The Emergence of Separate Spheres?* / R. Shoemaker. – London : Longman, 1998 – 327 p.
9. *Trudgill P.* Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich / P. Trudgill // *Language in Society*. – 1972. – Vol. 1. – P. 179-195.
10. *Walker T.* You and thou in early modern English dialogues: patterns of usage / T. Walker // *Pragmatics and Beyond*. – Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2003. – Vol. 107. – P. 34-53.
11. *Wrightson K.* *English Society 1580-1680* / K. Wrightson. – Melbourne : Hutchinson, 1982. – 373 p.

#### Д ж е р е л а і л ю с т р а т и в н о г о м а т е р і а л у :

CED = Corpus of English Dialogues 1560-1760. 2006. Compiled under the supervision of Merja Kytö and Jonathan Culpeper. – Режим доступу : [http://www.engelska.uu.se/Research/English\\_Language/Research\\_Areas/Electronic\\_Resource\\_Projects/A\\_Corpus\\_of\\_English\\_Dialogues](http://www.engelska.uu.se/Research/English_Language/Research_Areas/Electronic_Resource_Projects/A_Corpus_of_English_Dialogues).

**Яковлева Е. Местоимения второго лица в письменных показаниях 1560-1760 годов: гендерный, возрастной и социальный параметры.**

Статья посвящена изучению эволюционных тенденций употребления местоимений второго лица в письменных показаниях 1560-1760 годов. На материале языковых корпусов английского языка сквозь призму социолингвистических и прагматических факторов выявлены особенности узуса местоимений второго лица ранненовоанглийского языка. Рассмотрены детерминанты, которые кондиционировали употребление форм местоимения второго лица в письменных показаниях. Обозначены типовые и дивергентные тенденции в выборе формы местоимения второго лица в зависимости от пола, возраста и социального статуса говорящего и адресата.

**Ключевые слова:** местоимения второго лица, ранненовоанглийский язык, гендерный параметр, возрастной параметр, социальный параметр.

**Yakovleva K. Second-person pronouns in the depositions of 1560-1760 according to sex, age and rank parameters.**

The article studies evolutionary trends in the use of the second-person pronouns in the depositions of 1560-1760. English language corpuses used as data source together with sociolinguistic and pragmatic factors were studied in order to identify the features of second-person pronouns usage. Determinants conditioning the functioning of the second-person pronouns were analyzed. The scope of typical and divergent trends in the choice of singular second-person pronouns in accordance with the sex, age and rank of the speaker and the addressee was outlined. The perspectives of future investigation were defined.

**Keywords:** second-person pronouns, Early Modern English, sex parameter, age parameter, rank parameter.

**Humbatova A. A.**  
**Azerbaijan Institute of Languages**

## ENGLISH COMPOSITE VERBS IN DICTIONARIES

Morphological classification of the composite verbs in the English language helps to determine how and under what terminology they are found in the dictionaries. Some peculiarities and certain features of composite verbs were identified by the help of their stress determination in oral, written, formal, informal, polite forms of speech, as well as the study of their British, American and Australian variants in some dictionaries. Considering the fact that these verbs are more common in oral speech than in written, the following idea might be put forward, as for their more effective learning by the foreigners, they have to be included to the textbooks.

**Keywords:** The English language, English dictionaries, composite verbs, stress, oral speech.

Verbs in English are classified differently: semantically, morphologically, and syntactically and so on. As for the semantic point of view, English verbs are divided into simple verbs, derivative verbs, compound and composite verbs. Simple verbs consist of only one stem. For example: to take, to bring, to like, and so forth. Derivative verbs are formed with prefixes and suffixes. For example: to disappear, to undo, to recognize, to identify, etc. Compound verbs are the relation of two or more stems, but with one semantic meaning. Examples include broadcasting, to whitewash, etc.

Composite verbs are very common in English and today, day by day, they are being created and enlarging the English vocabulary. Composite verbs consist of a base verb and another small word. A base verb is usually a simple verb, while the smaller words are usually prepositions or adverbs. For example: to bring up, to run away, to sit down, to look for, to come up to, etc. From the above mentioned samples it can be seen that composite verbs may either retain the original root of their simple base verb or can lose that meaning.

Notice how we quite easily understand the meaning of the composite verbs *sit down* and *run away* just from their base verbs. However, in the composite verbs *to bring up*, *to look for*, *to come up to* a non-native speaker can't easily understand the meaning of these composites simply from their base verbs. In order to understand them he or she must look up the composite in a dictionary. This is because the prepositions and adverbs following base verbs have a great influence on the composite's meaning. Sometimes, the preposition or adverb parts of the composite can even change the meaning such that the verb becomes figurative in meaning (metaphorical), or becomes a slang term – e.g. *to knock off* (to kill someone) or simply informal – *to swear by* (have a high opinion of something). And, at times, some of these composite verbs are used as idioms: *to be off* (be out of operation); *to run for* (run suddenly and fast in order to get out of danger and so on).